

انجام واجبات مالی زمینه‌ساز تعالی روح

خداوند متعال در درون آدمی بخل و حرص را قرار داد تا انسان برای حفظ اموال و حراست از آنها تلاش کند؛ بنابراین بخل نیز همانند دیگر صفات نفسانی، باید تعدیل شود نه تعطیل؛ یعنی این صفت نباید بیش از نیاز طبیعی، مورد توجه قرار گیرد.

این خصلت اگر تعدیل نشود، اگر انسان همه دنیا را نیز مالک شود، همه را امساک می‌کند و انفاق نخواهد کرد. قرآن کریم درباره این افراد می‌فرماید:

﴿قُلْ لَوْ أَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذًا لَأَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ

الانْفَاقِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ قَتُورًا﴾^۱

بگو: [حتی] اگر شما مالک خزائن رحمت پروردگار من بودید. در آن صورت [نیز، به خاطر تنگ‌نظری] امساک می‌کردید، [به این گمان که] مبدا انفاق، مایه تنگدستی شما شود.

اسلام برای تعدیل صفت بخل، به افراد ثروتمند دستور داده است تا بخشی از اموال خود را به عنوان زکات، خمس و مواسات با نیازمندان، پرداخت کنند.

خداوند متعال خطاب به رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می‌فرماید:

﴿خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلَّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾^۱

از اموال آنها صدقه‌ای [به عنوان زکات] بگیر، تا بدین وسیله، آنها را پاک‌سازی و پرورش دهی. و [به هنگام گرفتن زکات،] برای آنها دعا کن؛ که دعای تو، مایه آرامش آنهاست؛ و خداوند شنوا و داناست.

نکته لطیف در این آیه شریفه این است که می‌فرماید: ای پیامبر از آنان زکات دریافت کن تا خود آنان پاک شوند، نه مال آنها پاک شود؛ یعنی توجه به این تکلیف اقتصادی، سبب تعالی روح مؤمنان و پاکی جان آنان می‌شود. خداوند دربارهٔ خمس نیز می‌فرماید:

﴿وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ﴾^۲

بدانید هرگونه غنیمی به دست آورید، خمس آن برای خدا، و برای پیامبر، و برای ذی‌القربی و یتیمان و مسکینان و واماندگان در راه است.

در پرتو تعالیم اسلام، انسان‌هایی تربیت شدند که توانستند از طریق مقابله با وسوسه‌های شیطان، صفت بخل را تعدیل کنند. آنان نه تنها حقوق واجب مقرر

۱. توبه: ۱۰۳.

۲. انفال: ۴۱.

شده در شرع مقدس را پرداخت می‌کردند؛ بلکه از حق مسلم خود نیز می‌گذشتند. به عنوان نمونه می‌توان از ایثار انصار در مدینه یاد کرد، آنان اموالی که خود به آن محتاج بودند بین مهاجران تقسیم کردند:

﴿وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ
وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْتُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ
وَلَوْ كَانَ بِهِمْ حَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوَقَّ شَحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ
الْمُفْلِحُونَ﴾^۱

و کسانی [از انصار] که پیش از مهاجران در سرای هجرت و ایمان [یعنی مدینه] جای گرفتند، [و] کسانی را که به سوی آنان هجرت کرده‌اند دوست دارند، و در سینه‌های خود نیاز و چشم‌داشتی به آنچه به مهاجران داده شده است نمی‌یابند، و آنان را بر خود ترجیح می‌دهند، گرچه خودشان را نیاز شدیدی [به مال و متاع] باشد. و کسانی را که از بخل و حرصشان بازداشته‌اند، اینان همان رستگاران‌اند.

کسانی که واجبات مالی خود را پرداخت نمی‌کنند، آنان در اختیار مال هستند، نه مال در اختیار آنان.